Čtvrtek, 28. listopadu 2019

P9_TA(2019)0081

Nedávná opatření Ruské federace proti litevským soudcům, státním zástupcům a vyšetřovatelům zapojeným do vyšetřování tragických událostí ze dne 13. ledna 1991 ve Vilniusu

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 28. listopadu 2019 o krocích, které podniká Ruská federace proti litevským soudcům, státním zástupcům a vyšetřovatelům zapojeným do vyšetřování tragických událostí, k nimž došlo dne 13. ledna 1991 ve Vilniusu (2019/2938(RSP))

(2021/C 232/09)

Evropský parlament,

— s ohledem na svá předchozí usnesení o Ruské federaci,

— s ohledem na Úmluvu na ochranu lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech),

— s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv,

— s ohledem na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech,

— s ohledem na Evropskou úmluvu o vzájemné pomoci v trestních věcech,

— s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie,

— s ohledem na základní zásady OSN pro nezávislost soudní moci,

— s ohledem na nedávnou výměnu názorů ve Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci, k níž došlo dne 12. listopadu 2019 ([1]),

— s ohledem na čl. 132 odst. 2 a 4 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že v přímém důsledku paktu Molotov-Ribbentrop obsadil komunistický SSSR vedle dalších zemí také Litevskou republiku;

B. vzhledem k tomu, že Ruská federace, která přijala závazky vyplývající z Všeobecné deklarace lidských práv a Evropské úmluvy o lidských právech a která je řádným členem Rady Evropy a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, se zavázala k dodržování zásad demokracie, právního státu, základních svobod a lidských práv;

C. vzhledem k tomu, že ve dnech 11. až 13. ledna 1991 se ozbrojené síly SSSR dopustily agrese vůči nezávislému litevskému státu a jeho obyvatelům, kteří se snažili pokojně bránit televizní věž ve Vilniusu, při níž přišlo o život 14 osob a téměř 800 osob bylo zraněno; vzhledem k tomu, že represivní opatření sovětských ozbrojených sil pokračovala až do pokusu o převrat, k němuž došlo v Moskvě v srpnu 1991;

D. vzhledem k tomu, že toto krveprolití odsoudil celý svět, včetně předsedy Nejvyššího sovětu Ruské sovětské federativní socialistické republiky při masové demonstraci, která se konala v Moskvě o několik dní později;

E. vzhledem k tomu, že Ruská federace ve Smlouvě mezi Litevskou republikou a Ruskou sovětskou federativní socialistickou republikou o rámci vztahů mezi oběma státy ze dne 29. července 1991 uznala, že dne 11. března 1990 byla obnovena nezávislost Litevské republiky;

([1]) https://www.europarl.europa.eu/ep-live/cs/committees/video?event=20191112-0900-COMMITTEE-LIBE

F. vzhledem k tomu, že Ruská federace převzala práva a povinnosti bývalého Sovětského svazu jakožto nástupnický stát;

G. vzhledem k tomu, že regionální soud ve Vilniusu vydal dne 27. března 2019 rozhodnutí v tzv. „kauze 13. ledna“, v němž byli bývalý ministr obrany Sovětského svazu Dmitrij Jazov, bývalý velitel posádky sovětské armády ve Vilniusu Vladimir Uschopčik, bývalý velitel speciálních jednotek KGB Michail Golovatov a 64 ruských, běloruských a ukrajinských občanů shledáni vinnými z válečných zločinů a zločinů proti lidskosti kvůli jejich zapojení do agrese vůči litevskému státu;

H. vzhledem k tomu, že všichni pachatelé tohoto útoku s výjimkou dvou bývalých důstojníků sovětské armády – Jurije Mela a Gennadije Ivanova – byli souzeni v nepřítomnosti a byli odsouzeni k trestům odnětí svobody v trvání až 14 let; vzhledem k tomu, že rozsudky vydané na jaře 2019 se týkají tragických událostí, k nimž došlo po litevském vyhlášení nezávislosti dne 11. března 1990 a sovětských pokusech přimět Litvu k odvolání vyhlášení nezávislosti, které začaly hospodářskou blokádou v první polovině roku 1990 a vyvrcholily v lednu 1991 brutálním pokusem o svržení litevské vlády;

I. vzhledem k tomu, že při předběžném vyšetřování událostí 13. ledna orgány Litevské republiky aktivně požadovaly, aby orgány Ruské federace poskytly v tomto trestním řízení právní pomoc, avšak Ruská federace nespolupracovala;

J. vzhledem k tomu, že se má za to, že Ruská federace aktivně ukrývá a chrání výkonné velitele a pachatele aktů ozbrojené agrese proti nevinným a neozbrojeným civilistům, jako je bývalý vojenský velitel zapojený do událostí v lednu 1991 Michail Golovatov, a přijímá veškerá opatření k tomu, aby jim pomohla vyhnout se odpovědnosti;

K. vzhledem k tomu, že prvotní reakce Ruska na rozhodnutí soudu byla negativní, když ruská Státní duma prohlásila, že proces byl „politicky motivovaný“ a představoval „pokus o přepsání dějin“, a ruské ministerstvo zahraničí oznámilo, že „věc nenechá bez další odezvy“;

L. vzhledem k tomu, že Vyšetřovací výbor Ruské federace zahájil v období od července 2018 do dubna 2019 trestní řízení proti státním zástupcům, vyšetřovatelům a soudcům Litevské republiky zapojeným do vyšetřování a rozhodování v kauze 13. ledna, a to na základě článků 299 a 305 trestního zákoníku Ruské federace, v nichž se stanoví trestní odpovědnost za „vědomé uvalení trestní odpovědnosti na nevinnou osobu“ a za „vědomé vydání nespravedlivého rozsudku, rozhodnutí nebo učinění jakéhokoli jiného právního úkonu soudcem“;

M. vzhledem k tomu, že toto politicky motivované trestní stíhání zahájené Ruskou federací může vést ke snahám o zneužití systému Interpolu a dalších dvoustranných a mnohostranných dohod o spolupráci s cílem omezit práva státních zástupců a soudců, kteří se účastnili trestního řízení v kauze 13. ledna, během prohlídek, výslechů a zadržení; vzhledem k tomu, že se Ruská federace může pokusit žádat o vydání mezinárodních zatykačů na litevské úředníky zapojené do tohoto řízení;

N. vzhledem k propagandistické a dezinformační kampani, již vedou státem kontrolované sdělovací prostředky a představitelé Ruské federace s cílem rozvíjet ohledně událostí 13. ledna konspirační teorie a která je součástí hybridních hrozeb namířených proti EU a demokraciím;

O. vzhledem k tomu, že právní stát, včetně nezávislosti soudní moci, je jednou ze společných hodnot, na nichž je EU založena; vzhledem k tomu, že Komise je podle Smluv spolu s Parlamentem a Radou zodpovědná za zajištění toho, aby byla dodržována zásada právního státu jakožto základní hodnota Unie a aby bylo respektováno právo, hodnoty a zásady EU;

P. vzhledem k tomu, že soudci jakéhokoli členského státu jsou současně soudci Evropské unie jako celku;

Q. vzhledem k tomu, že nezávislost soudní moci je základem právního státu a má klíčový význam pro fungování demokracie a dodržování lidských práv; vzhledem k tomu, že nezávislost soudní moci je zakotvena v článku 47 Listiny základních práv a v článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech;

R. vzhledem k tomu, že Základní zásady OSN pro nezávislost soudní moci stanoví, že všechny státní a jiné orgány mají povinnost respektovat a dodržovat nezávislost soudnictví; vzhledem k tomu, že tyto zásady rovněž uvádějí, že by nemělo docházet k žádnému nepatřičnému či neoprávněnému zasahování do soudního řízení ([2]);

S. vzhledem k tomu, že Všeobecná deklarace lidských práv stanoví zejména zásadu rovnosti před zákonem, presumpci neviny a právo na spravedlivý a veřejný proces před nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem;

T. vzhledem k tomu, že podle článku 1 Evropské úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech, kterou Ruská federace ratifikovala, „se smluvní strany zavazují poskytovat si v souladu s ustanoveními této Úmluvy co nejširší vzájemnou pomoc v řízeních o trestných činech, jejichž potrestání v době, kdy se o pomoc žádá, patří do pravomoci justičních orgánů dožadující strany“;

U. vzhledem k tomu, že Ruská federace stále více porušuje mezinárodní právo a závazky a zaujímá postoje, které jsou v rozporu s dobrými sousedskými vztahy, čímž ohrožuje veškeré vyhlídky na spolupráci v budoucnosti;

1. vyjadřuje svou solidaritu a sympatii rodinám obětí případu ze 13. ledna;

2. konstatuje, že kroky orgánů Ruské federace proti litevským soudcům a státním zástupcům jsou v rozporu se základními právními hodnotami, zejména s nezávislostí soudnictví, a se zásadou, že lidská práva a svobody lze zákonně omezovat pouze pro účely, pro něž taková omezení stanoví mezinárodní právo;

3. připomíná, že trestní stíhání státních zástupců a soudců za jejich profesní činnost představuje způsob nepřijatelného vnějšího vlivu, který je v rozporu se zásadami právního státu;

4. zdůrazňuje, že trestní řízení proti státním zástupcům a soudcům v takových případech nelze považovat za legitimní;

5. ostře odsuzuje porušování základních zásad a norem mezinárodního práva ruskými orgány a staví se proti těmto politicky motivovaným případům trestního stíhání;

6. vyjadřuje svou solidaritu s litevskými státními zástupci, vyšetřovateli a soudci obžalovanými v této kauze Ruskou federací a se snahami litevské vlády upozornit na tento případ a omezit škody a nebezpečí, které hrozí osobám, jež byly nezákonně obviněny ruskými orgány;

7. zdůrazňuje, že všeobecně uznávané záruky pro nezávislost soudců a státních zástupců zakazují jakékoli zasahování do výkonu spravedlnosti soudem a dokonce i sebemenší ovlivňování rozsudku, stejně jako stíhání soudce za vynesený rozsudek či zasahování do práce státního zastupitelství při vyšetřování případů;

8. vyzývá veřejné orgány Ruské federace, aby ukončily trestní řízení zahájené proti litevským státním zástupcům, vyšetřovatelům a soudcům zapojeným do případu událostí ze 13. ledna;

9. vyzývá orgány Ruské federace, aby v rámci provádění Smlouvy mezi Litevskou republikou a Ruskou sovětskou federativní socialistickou republikou o rámci vztahů mezi oběma státy ze dne 29. července 1991 posoudily odpovědnost osob, které ve dnech 11. až 13. ledna 1991 vedly akt agrese proti litevskému státu nebo se jí účastnily, a aby poskytly orgánům Litevské republiky součinnost ve snaze o dosažení spravedlnosti v souvislosti s těmito událostmi;

([2]) https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx

10. vyzývá orgány Ruské federace a Běloruska, aby vyhověly žádostem Litevské republiky o vzájemnou právní pomoc ve věci týkající se událostí z 13. ledna;

11. vyzývá ruské orgány, aby zastavily nezodpovědná dezinformační a propagandistická prohlášení ze strany představitelů Ruské federace o této věci;

12. vyzývá členské státy, aby v případě, že obdrží od Ruské federace žádost o právní pomoc v souvislosti s trestním stíháním litevských státních zástupců a soudců zapojených do tohoto případu, k němuž dochází v Ruské federaci, považovaly tuto věc za politicky motivovanou, úzce spolupracovaly s litevskými orgány a odmítly poskytnout Ruské federaci v této věci právní pomoc;

13. vyzývá Komisi pro kontrolu spisů Interpolu, mezi jejíž úkoly patří zabránit vydávání neoprávněných zatýkacích rozkazů politické povahy, aby projevila zvýšenou ostražitost v souvislosti s případnými mezinárodními zatykači na obviněné litevské činitele; vyzývá všechny členské státy a další signatáře statutu Mezinárodní organizace kriminální policie (Interpol), aby ignorovaly veškeré mezinárodní zatykače proti obviněným litevským úředníkům; vyzývá Interpol, aby ignoroval všechny ruské žádosti o zatykače v souvislosti s případem událostí ze 13. ledna;

14. vyzývá všechny členské státy, aby upustily od předání veškerých osobních údajů, které by bylo možné použít v trestním řízení proti litevským soudcům, státním zástupcům a vyšetřovatelům, Rusku;

15. vyzývá členské státy, aby na evropské úrovni plně spolupracovaly s ohledem na své politiky vůči Rusku, neboť pro dosažení účinnější politiky EU a pro větší úsilí o vybudování odolnosti a o nalezení praktických řešení, která budou podporovat a posilovat demokratické procesy a nezávislé soudnictví, je zásadní větší soudržnost a lepší koordinace;

16. vyzývá předsedy Rady a Komise, místopředsedu Komise, vysokého představitele a členské státy, aby tyto případy i nadále pečlivě sledovali, aby na ně při schůzkách s Ruskou federací různými prostředky upozorňovali a aby o jednáních s ruskými orgány informovali Parlament a přitom dali Rusku jasně najevo, že Evropská unie je v tomto případě i v jiných souvisejících případech jednotná a solidární; naléhavě žádá členské státy, aby tento případ zmiňovaly při komunikaci s ruskými orgány;

17. pověřuje svého předsedu, aby toto usnesení předal místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečností politiku, Radě, Komisi, vládám a parlamentům členských států, Radě Evropy, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a prezidentům, vládám a parlamentům Ruské federace a Běloruska.